

КУЛЬТУРА 8

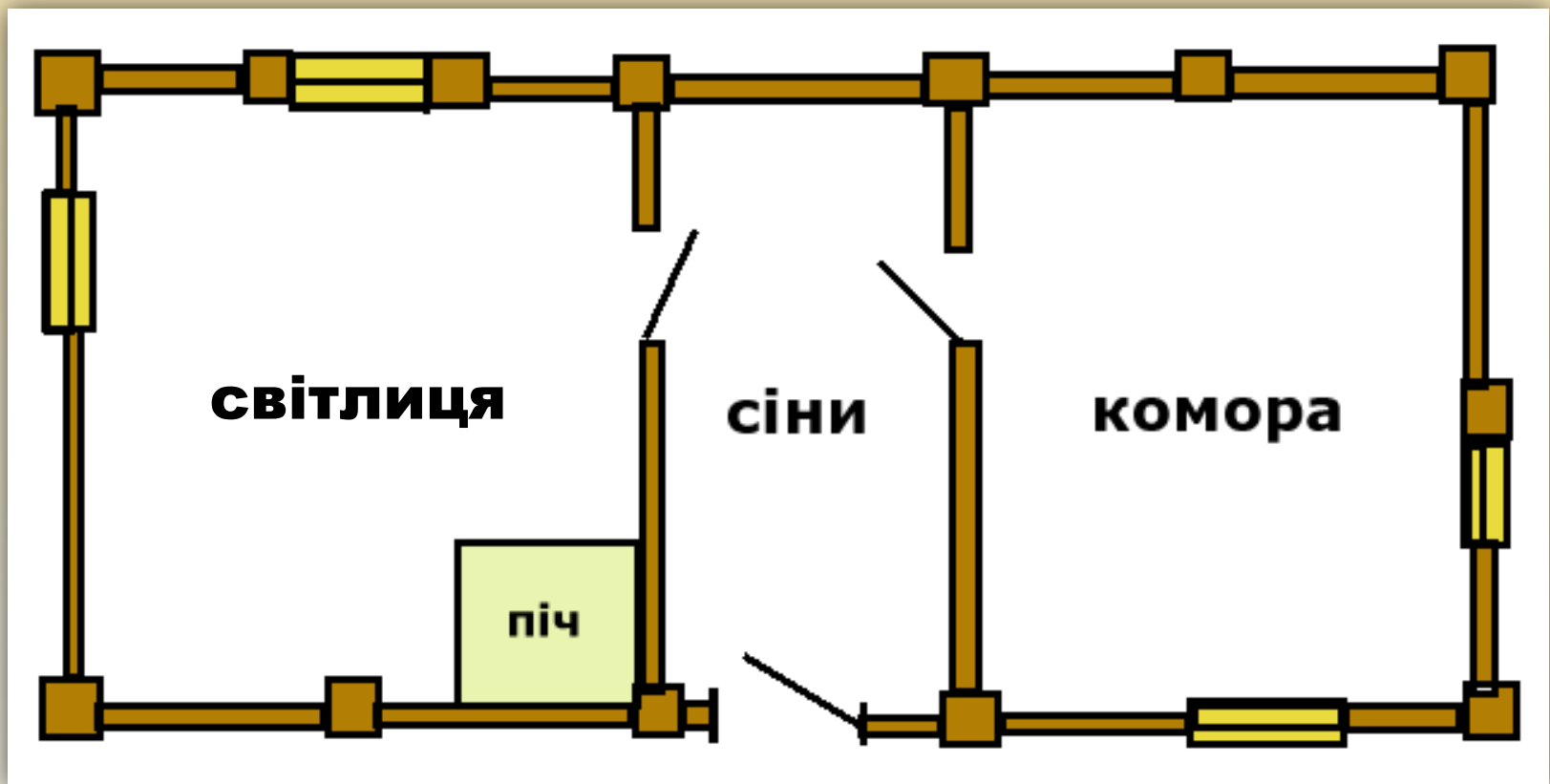
Лекція #5:

Конструкція і внутрішній вигляд української хати

Характеристики української хати

- ❖ Усі українські хати складаються із трьох головних частин – ми це називаємо три дільна хата

- ❖ Здебільшості (for the most part), хати мають чотирохсхилий дах (a four sloped roof)

- ❖ Переважно мазані глиною (clay) і побілені (whitewashed) з надвору...

❖ ... і всередині.

- ❖ В Карпатах, на Лемківщині, Гуцульщині та на Бойківщині переважно хати збудовані із дерева, і не є побілені.

➤ Лемківщина, 1885.

➤ Гуцульщина

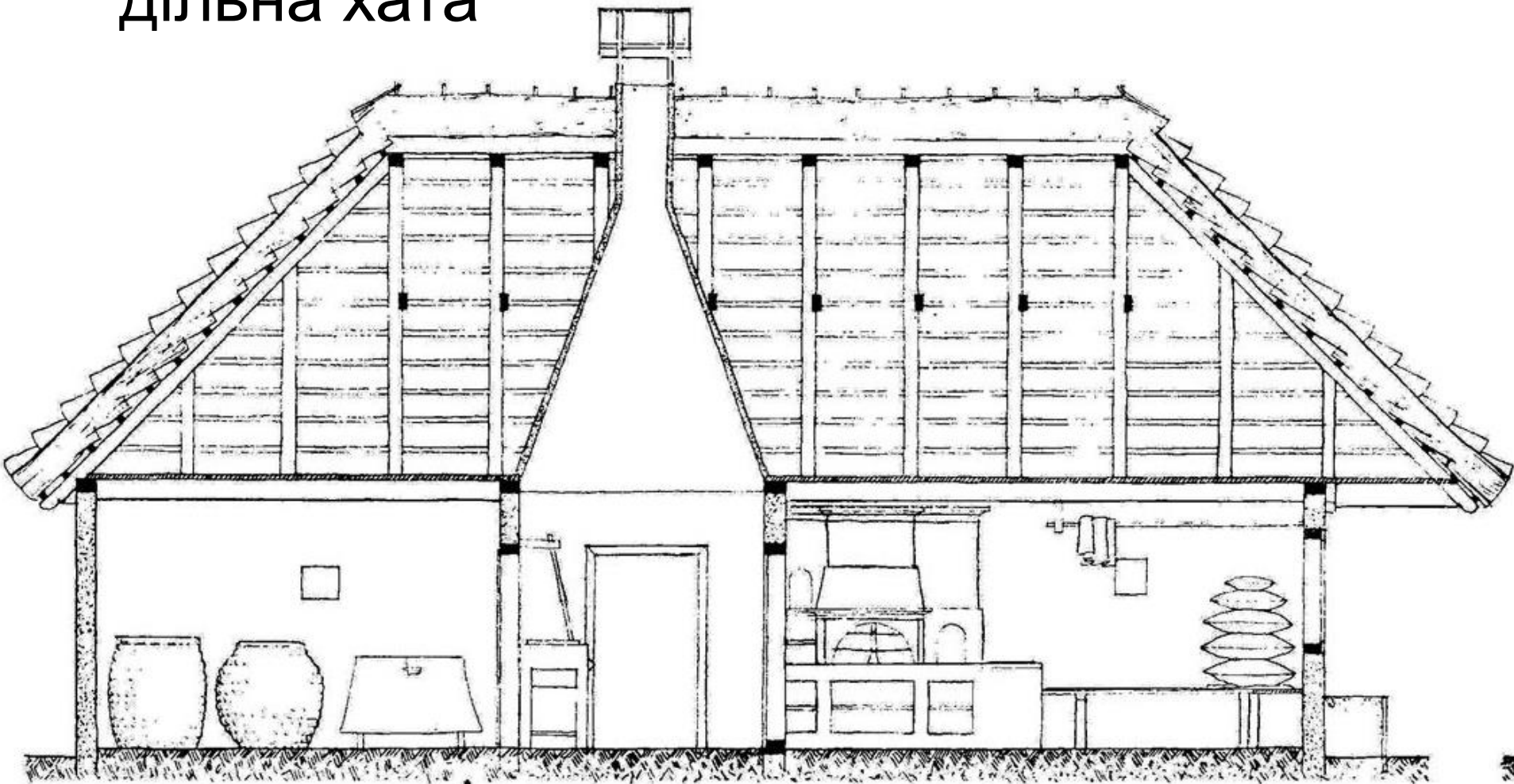

➤ Бойківщина, 1841.

План хати

- ❖ Усі українські хати складаються із трьох головних частин – ми це називаємо три дільна хата

Їни

- ❖ Вхід хати (entrance) веде у першу частину хати називаємо їни.

Комора

- ❖ З одного боку сіней є комора або кліть (a large storage area), де господарі тримають харчі та речі до щоденної праці які не показується в світлиці.

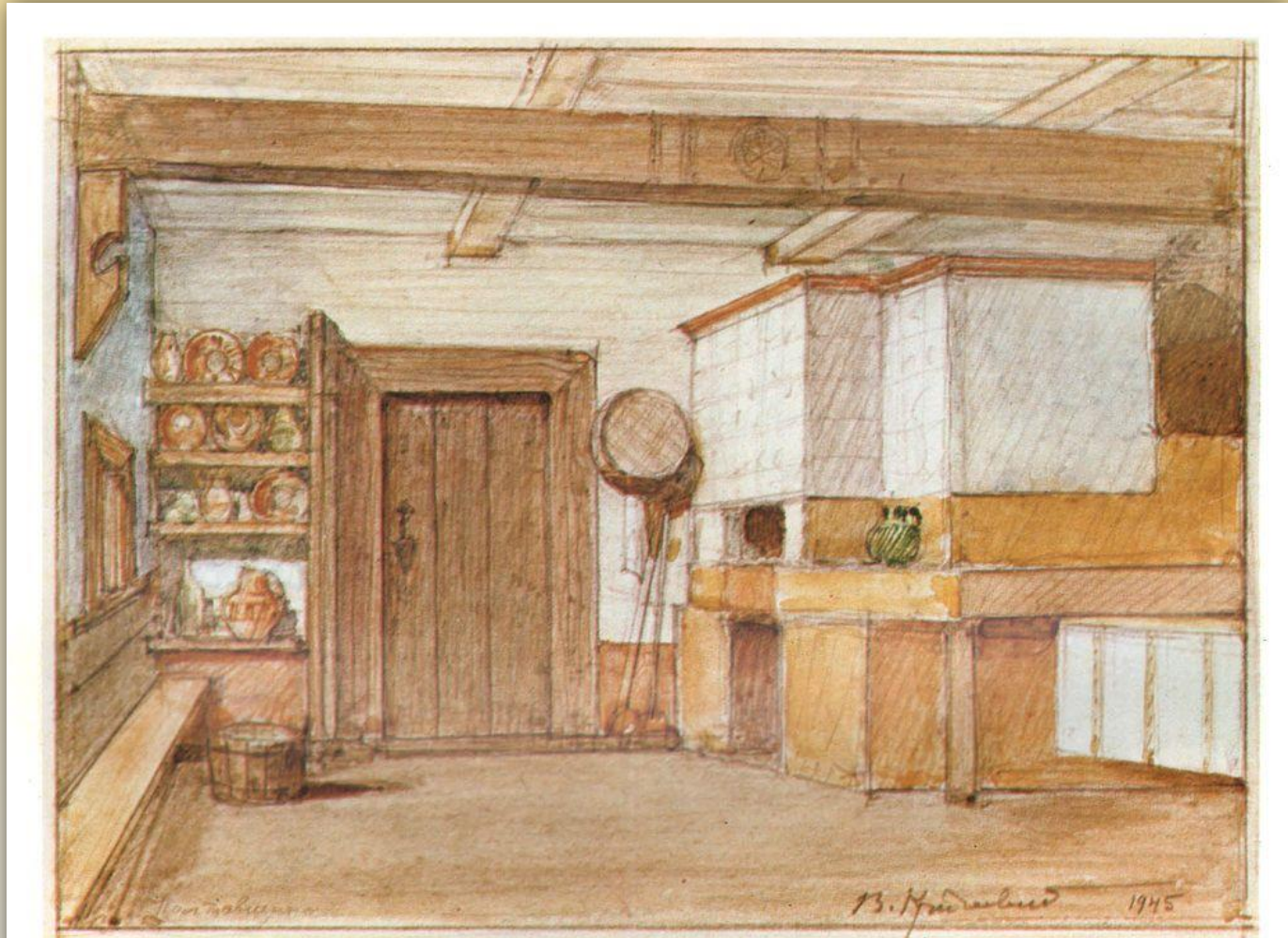

- ❖ Тут тримали продукти домашнього вжитку: харчі, борошно, одяг, дрібне приладдя (small tools), та інші приладдя.

Світлиця

- ❖ З одного боку сіней є світлиця (велика кімната) для мешканців хати.

10. Селянська хата на Полтавщині

- ❖ Світлиця це велика кімната, де живуть, варять, їдять, працюють мешканці хати.

- ❖ Головна частина світлиці це велика піч, на якій вариться, і якою взимку гріється хату.

- ❖ Піч була основою (hearth) хати. Вона охороняла родинне вогнище. За станом печі судили про охайність господині.

- ❖ Напроти печі, стояв «мисник». Це полички (shelves), на яких трималося горшки, пляшки, кераміку і посуд.

- ❖ Сім'я (family) спала на ліжку який називається «піл» (тобто дошка на чотирьох стовпах – bed).

❖ Зимою, сім'я теж спала на печі, де було найтеплійше.

- ❖ Удень, піл уживали на роботу, а вечером, покривали постіллю на спання.

❖ Над полом вішали колиску для немовляти.

- ❖ Лавки (benches) під вікнами, і стіл під кутом або по середині стіни, теж під вікном.

ХУТІР
САВІКІН

❖ На столі завжди лежав хліб.

❖ Люди сиділи теж на ослінках (small stools) .

- ❖ Коло кута ставили скриню, в якій зберігалося убрання і цінні речі.

❖ Тут жінка тримала свої коралі та цінності, які називалися посаг або віно жінки.

- ❖ Кут, (діагонально від печі) уважався найсвятішим місцем хати. Це місце називається покуття або покуть.

- ❖ На стінах покутті ставили ікони.
- ❖ Ікони прикрашували вишитими рушниками.
- ❖ Рушник який ставили на ікону називався «божником».

- ❖ Коли ставили багато ікон на полиці обабіч покуття, це називали «божницею».

- ❖ Хата багата в різні види декоративного мистецтва, килими, образи, ікони, різьба, стінописи, кераміка, кахлі, ліжники, рушники, та інші форми прикраси.

ХУТІР
САВКІН

❖ Як і назовні (outside), внаутро хати білили два рази в рік - перед зимою, і перед Великоднем (в Страсний або білий тиждень).

❖ Білили вапняком (lue), щоб відсвіжити хату, та щоб вбивати шкідливі бактерії.

- ❖ Долівка (floor) була переважно глиняна (clay) змішана із соломною і покрита соломною (straw).

❖ В горах (Гуцульщина, Лемківщина, Бойківщина, Закарпаття) долівка із дерева.

❖ Стелю
(ceiling)
підпирав
сволок
(товста
дерев'яна
балка – a
thick
wooden
beam).

- ❖ На сволок ставили впоперек (across) плениці (півкруглянки – half sawn logs) або дошки..

- ❖ На сволоку, видовблено (carved into) рік будови хати та власник хати; родинні свята (уродини, смерті, весілля), яктакож і символи оберегу (protection).

- ❖ Також малювали картини на сволоку, прикрашали різбленням хрестів, сонця, місяця, інших містичних символів, які охороняли хату від злих духів.

Дах

- ❖ Традиційно чотирисхильний дах підносився високо над хатою.

- ❖ Переважно дах покритий соломною (straw) або очеретом (bulrushes), такий дах називається «стріха»:.

- ❖ В горах, дах покритий деревляними ґонтами та драницями (shingles).

- ❖ Під дахом ставили горище або стрих (attic).

Будова хати

- ❖ Давніше з дерев'яних бурсів (logs) перекладених у зруб.
- ❖ Так далі будують в Карпатах та лісових зонах України.

- ❖ Пізніше, особливо в степу, каркас (frame) із дерева, а решта стін переплітали «жердками» (thin pliable branches) або соломкою.

- ❖ Пліт мастили з обох боків глиною яку перемішували з соломною.
- ❖ Така хата називається «мазанка», бо мазали стіни із глини.

❖ Опісля білили обидва боки, із вапняковим розчином вапнякового тіста (Iye), соли та води.

- ❖ В горах уся хата та господарські будівлі будовані із дерева. Переважно ці хати не білені.

- ❖ В степу, також знаходяться хати будовані із бльоків (large blocks) злини, зліплені разом глиною змішаною з соломомою. Ці хати білили і назовні і внутрі..

